

Z NAŠICH REVUI.

Zprávy o letectví 1924, č. 3.

Článek „Vývoj obrany proti letadlům“ rozebírá studii italského podplukovníka Tita Signoriniho, uveřejněnou v Rivista di Artiglieria e Genio v červnu r. 1923. Letecké útoky proti Benátkám měly v zápětí, že utvořeno bylo jakési ochranné pásmo z upoutaných balonů různých typů. Tohoto způsobu obrany užila Anglie, která se pokusila nahradit italský systém síťovými pruhy se širokými oky mezi velkými pozorovacími balony o vzdálenosti několika set metrů a ve výši 2000 m. Francie přijala v zásadě systém italský (balony na laně, vzdálené od sebe 150 metrů ve výšce 4000 metrů). Německo přiklonilo se anglickému systému se široce pletenými sítěmi; Rakousko-Uhersko nedospělo v tomto ohledu k vývoji nějakého zvláštního systému.

Letectví v Americe, Kanadě a Brazílii. Organizační zprávy. — Škpt. Terfeler: **Vývoj a organizace upoutaných balonů** (pokračování): zásobování vodíkem, telefonní spojení, výcvik. kapitán, padák. — Major dr. Čapek: Ve článku „Vliv letu na krevní tlak“ dochází k výsledku: Cirkulační aparát letcův jest značně namáhán, a to tím více, čím značnější je dosažená výška a čím rychlejší a častější jsou její změny. Při zemi ubývá s výškou tlaku rychleji než ve vyšších polohách; je tudíž rychlá denivelace v malé výšce provedená nebezpečnější. Dr. Jos. Mrkos navrhuje zřízení vojenské meteorologické stanice při příplacím vojenském sanatoriu v Matliarech. Číslo obsahuje mnoho jiných článků z oboru meteorologie, topografie, dopravnictví atd. —xy—

Vynálezy a pokroky, ročník XVI., seš. 12.

Inž. S—K: **Padáky.** Padáky jsou pro vzdušnou dopravu tím, čím jsou záchranné pásky pro námořní dopravu. Již Leonardo da Vinci (1452—1519) soudil na základě svých fyzikálních studií, že lze se spustit s libovolné výše člověku opatřenému velikou střechou. Pokusu se teprve odvážil v r. 1783 Sebastian Lenormand a v r. 1797 Jacques Guarnierin s padákem v průměru 7-8 m. Původní padáky měly tvar deštníku se žebrovým vyztužením, který však se nehodil pro skoky s letadel a vzducholodí letících.

Hlavní vývoj padáku způsobila světová válka. Každá z válčících stran měla svůj systém padáku, založený na principu plachty, t. j. plátěného kruhu, na jehož okrajových lanech visí letec na pásech; rozdílů různých systémů byly pouze v umístění a složení padáku. (Rakousko: na spodní straně letadla; Anglie, Amerika: po straně letadla v aluminiové obálce).

Německý inženýr O. Heinecke vytvořil r. 1917 padák, který letec nosí v obálce a padákové popruhy má připnuty na zádech. Průměrná rychlost klesání je 4-5 m za vteřinu. Tento systém zdokonalil Max Unz ve Frankfurtě n. M., použiv druhého pomocného padáku, který má aviatik pod ramenem složený. Při seskoku uvolní aviatik tento malý padák, který se proudem vzduchu rozeprve a uvolní tím celý padák. Za války užito též padáku, který měl snést celý koš pozorovacího balonu a zachránit tím nejen pozorovatele, ale i drahocenné přístroje. Padák byl upevněn přímo na závěsných lanech 11 m dlouhých a měl průměr 13 m, což odpovídalo asi 200 kg nosnosti. Vysouvací zařízení mohlo se ovládat z koše balonu. —xy—

Z CIZÍCH REVUI.

a) Revues francouzské.

Revue militaire générale.

Březen 1924.

Lt.-col. Clément-Grandcourt: **Nos indigènes nord-africains dans l'armée nouvelle.** Naši severoafricití domorodci v nové armádě. Ve Francii bylo za světové války z kolonií 310.000 dělníků a 535.000 bojovníků ze Sene-

galska, Alžírsko, Tunisu, Indo-Číny, Maroka atd. Žádný jiný národ, ani Anglie, nenalezl tak veliké podpory v koloniálním vojsku. Dnes projektují Francouzové zřízení koloniální armády asi 189.000 mužů (tedy čtvrtinu celkového počtu), jimiž budou doplněny počty domácího vojska. Zakrátko mají pak tvořit hlavní element mírové ar-

mády. Autor uvažuje v článku některá nebezpečí, ne-li blížká, tedy aspoň pravděpodobná, a způsob, jak se jim vyhnouti.

Cmdt. Janet: Deuxième Bataille de Champagne. — Druhá bitva champagneská. Útok desáté koloniální divise dne 25. září 1915. Dokumentovaná monografie podle aktů historické skupiny o nejzajímavějším boji, jenž byl sveden od doby, kdy utkvěla fronta, až do bitvy u Verdunu. — **Col. Bujac: Campagne Russo-Roumaine de 1917.** Tažení rusko-rumunské r. 1917. Dokončení článku objímající dobu od 9. srpna do 4. září 1917, kdy dohasla bitva u Marasesti. — **Cpt. Welschinger: Campagne de 1679.** Tažení r. 1679. Vyličení, kterak Ludvík XIV. přinutil zbraní r. 1679 Velikého kurfiřta (Bedřicha Viléma Braniborského) přijmouti mir Saint-Germainský. Operace předběžné. Plán Ludvíka XIV. Dvoji příměří. Boj. Podrobení Velikého kurfiřta. Závěr.

La Revue d'Infanterie.

Březen 1924.

Col. Lemoine: Étude historique des moyens de combat de l'infanterie. Historická studie o bojových prostředcích pěchoty. Jejich relativní důležitost podle dob a tendencí, vzhledem k síle nárazu a k mohutnosti palebné. Obranné korreláty pěchoty a jejich výkonnost na bojišti. Pokrok zbraní metací. Bojové způsoby pěchoty až do roku 1815. — **Col. Mangematin: Étude tactique d'une contre-attaque.** Taktická studie o protiútku třetího praporu 141. pěšího pluku dne 12. dubna r. 1918 u Haugard-en-Santerre. Celkový výklad situace. Německý útok dne 12. dubna. Pochod přibližovací. Rozkaz k útoku. Akce ofensivní. Výsledky a poučení. — **Cmdt. Roger: Instruction de combat du groupe et de la section.** Bojový výcvik družstva a čety. Aplikační praktické způsoby pro tato cvičení. — **Lt. Teyssier: Contribution à l'étude du problème de la liaison et des transmissions.** Příspěvek ke studiu problému spojení a donášení zpráv. Pěchota. Rozkaz pro spojení. Plán donášení zpráv. Všeobecné zprávy o situaci. Organizace osy donášení zpráv. Dorozumívání drátem, bez drátu, opticky, akusticky, běžci, cyklisty, poštovními holuby, psy, signály. Dorozumívání mezi pěchotou a dělostřelctvem. Rozkazy technické. Užití. Dorozumívání optické. — **Cmdt. Besnard: Physiologie de la marche militaire.** Fysiologie vojenského pochodu. Všeobecná únavy nepřetržitá. Výživa. Činnost čílová. Obrana proti únavě. Odpočinek. Pravidelné cvičení. Závěr. Některé aplikace vojenského pochodu. Váha. Délka

denního pochodu. Rychlost pochodová. Okolnosti atmosférické. Stav terénu, stav silnic. Počet jednotek pochodových. Fysický stav vojska a stupeň únavy.

Revue d'Artillerie.

Březen 1924.

Cmdt. Laurent: Le mouvement des idées à l'étranger en matière d'artillerie. Ideové hnutí v cizině o dělostřelctvu. Od příměří všechny armády snaží se zkoumat poučky válečné. Všude dochází se k poznání, že především jsou to činitelé mravní, pak mohutnost moderní palby, stroj, úzká spojitost průmyslu s armádou, mobilisace průmyslová, důležitost činitelů hospodářských, jež třeba uvážiti. Avšak při aplikaci těchto zásad, zvláště u dělostřelctva, jeví se v různých zemích určité divergence. Padá zde na váhu zvláštní situace národa, jeho mentalita a schopnost finanční, podle nichž se řídí směr, jakým se otázka vyvíjí. Od roku 1919 rysuje se již vývoj dělostřelctva v různých armádách zcela znatelně a rozmanitě. Největší část své studie věnuje autor dělostřelctvu americkému a německému, méně již mluví o dělostřelctvu belgickém, polském, rumunském, srbském, italském, švýcarském, anglickém a ruském. Nasazují hlavně, co píše o československém.

„Čechoslováci mají v plzeňské Škodovce znamenitý závod pro výrobu dělostřeleckého materiálu. Za války i po příměří vyrobil závod velké množství neobyčejně zajímavého materiálu. Horská děla jsou zvláště zdařilá, ráže 75 až 210mm. Dělo 75mm vzoru 1915 bylo přijato Německem a Itálií.“ V dalším popisuje materiál těžký, dělo doprovodné a končí: „Víme, že závod Schneiderů zaujal ve společnosti Škodové místa opuštěná Němci a Rakušany a přinesl nový kapitál. Obě společnosti jsou dnes velmi úzce spojeny k velkému dobrodiní obou zemí.“

Lt.-col. Jéze: La liaison par le bas entre l'infanterie et l'artillerie au combat. Spojení po zemi mezi pěchotou a dělostřelctvem v boji. Spojení v ofensivě. Spojení mezi pěchotou a dělostřelctvem přímé podpory. Telefon, optika, rakety, praporky, telegrafie bezdrátová a pozemní, běžci, psi, holubi. Spojení praporky a letadly. Spojení mezi pěchotou a doprovodným dělostřelctvem. Spojení mezi pěchotou a dělostřelctvem v defenzivě. — **Cpt. Layral: Le 155 L. Schneider mod. 1917 en campagne.** Těžké dělo Schneiderovo 155mm v poli. Personál a koně. Materiál a střelivo. Manévr. Střelba. — **Col. Mercier: Perturbations dans le tir des bouches à feu de gros calibre.** Poruchy při střelbě z děl velké ráže.

Březen 1924.

Gen. Ragueneau: **Stratégie des transports et des ravitaillements.** Strategie dopravní a zásobovací. VI. Doprava automobilová. VII. Doprava letecká. VIII. Doprava námořní. IX. Všeobecné zásobování země za války. — Cmdt. Javet: **Campagne d'automne de 1813.** Podzimní tažení r. 1813. (Dokončení.) Počáteční plán Napoleonův. — Gén. Maitre: **Évolution des idées sur l'emploi de l'artillerie pendant la guerre.** (Dokončení.) Vývoj myšlenek o užití dělostřelectva za války. R. 1918. Názor dnešní. — Lt.-col. Mollard: **Les tendances de l'infanterie allemande.** Směry německé pěchoty. Organisation. Pěchota v době mírové. Jaká bude pěchota za války. Výzbroj německé pěchoty. Výcvik vojínů, poddůstojníků a důstojníků. Doktrína. — Spojení s jinými zbraněmi a zvláště s dělostřelectvem. Manévr. Pěchota při útoku. Pěchota při obraně. Závěr. — Lt.-col. Munk-Bonnejoy: **Les bataillons de chasseurs-mitrailleurs.** Myslivécké prapory kulometníků. Jejich úloha. Boj. Jejich užití. Zřízení předmostí. Dobyty prvního a druhého cíle.

Revue des troupes coloniales.

Leden—únor 1924.

Cmdt. Charbonneau: **Une rupture du front Allemand eu 1916.** Průlom německé fronty r. 1916. Operace prvního koloniálního sboru v ofenzivě na Sommě dne 4. července 1916, při níž byly vzaty jediným nárazem dvě silně opevněné německé posice, dobyto pásma 7 km širokého a 8 km hlubokého, ve kterém bylo 12 osad, zajato 6000 Němců a ukořistěno 100 děl. Po bitvě na Marně bylo to po prvé, co Francouzi pronikli tak rychle a tak hluboko do německých posic se ztrátami poměrně lehkými. — Cmdt. Gillier: **Les méharistes de l'Adrar.** Všeobecné zásady, jak opatrovatí velbloudy ve službách vojenských. — Cpt. Févez: **Une Reconnaissance dans le Sahara au Nord-Est de Qualata.** Průzkumná operace, kterou podnikl autor se 78 muži v neznámých končinách Sahary od 18. prosince 1920 do 21. ledna 1921. Velice zajímavá studie s náčrtkem. — Cpt. Darroux: **Contribution à l'étude de la conquête de l'Est Africain Alle-**

mand. Příspěvek ke studiu operací ve Východní německé Africe v letech 1914 až 1918. V kapitole druhé vyličen je ústup německého sboru od července 1917. Němci učinili si úkolem zadržeti na ústupu dohodové síly co nejvíce a škoditi jim; proto bylo nezbytné vydržeti. Ale vydržeti znamenalo především vyhnouti se ztrátám, chrániti zásoby, obsazovati nejbohatší krajiny. Problém byl tedy složitý, situace taktická velmi obtížná, spojenců stále více a více, kteří ohrožovali Němce se všech stran. Početní stav spojeneckých vojsk (anglických, belgických a portugalských) asi 50.000 mužů, kromě toho 100.000 nosičů. Němců bylo v r. 1915 asi 3000 a 11.000 domorodců, z nich zbylo r. 1918 asi 300 Němců a 1500 domorodců.

Bulletin belge des Sciences Militaires.

Březen 1924.

Les opérations de l'armée belge. Operace belgické armády za války světové 1914—1918. Den 5. října 1914. Podúsek páté divise. — R. B.: **Analyse du Règlement allemand sur l'instruction de l'artillerie.** Analýza německých předpisů o výcviku dělostřelectva. Škola bojová. — Mjr. Dony: **Liaison entre la D. J. et l'A. L. C. A.** Spojení mezi pěší divisi a těžkým dělostřelectvem armádního sboru. — Cpt.-Cmdt. Poignard: **Le film d'instruction.** Film výcvikový. Druh předmětu, uskutečnění, aparáty a instalace, metoda výcviku, operatéri a instruktoři, hlavní argumenty, jež mluví proti filmu, závěr autorův. — Cpt.-Cmdt. Briquet: **Matériel intuitif pour l'instruction des gradés.** Materiál názorný pro výcvik poddůstojníků. Mapa, terén, mapa plastická.

Sous-Lt. Bernard: **Procédés de pacification et méthodes de combat au Maroc.** Způsoby pacifikační a metody bojové v Maroku. Vojsko a prostředky hmotné. Pohyblivá skupina a její taktické užití. Hlídky. — Mjr. Jobé: **Le principe de la bataille.** Zásada bitevní. IV. Bitva na hranicích na frontě východní. Podmínky geografické. Bitevní plán ústředních mocností. První operace rakousko-uherské v Srbsku. Bitva v Haliči. — Cpt. Cmdt. Menzel: **Quelques considérations sur les couverts.** Několik úvah o krytech Obrana. Wf.

LITERÁRNÍ PŘEHLED.

Literatura česká.

Dr. M. Koutský: **1918.** Vojensko-politické kapitoly z historie srbského národa. Praha 1924. Nákl. F. Borového.

Malá studie, uveřejněná původně po částech v Lidových Novinách, seznamuje nás přehledně s událostmi na

Balkáně od počátku války. Vojenské obrany Srbska všimá si celkem jen stručně, za to obsažněji referuje o politicko-diplomatických vztazích Srbska ke spojencům. Upozorňuje na zajímavý zjev, že v diplomatickém zápase o Bulharsko vůbec nebylo Srbsko, ač nejvíce interesované, připuštěno k slovu; za to však diplomatickou prohru spojenců zaplatilo katastrofou r. 1915. Ale ani později nebylo o mnoho lépe: diplomatická akce Srbska vyčerpává se téměř na tom, aby, zejména proti hlasu Anglie, udržela spojeneckou frontu na Balkáně, soluňskou frontu. Srbské vojenské velitelství od r. 1916 snaží se marně přesvědčiti vrchní velení spojenců, aby zahájilo na srbské frontě prudkou ofenzivu, neboť na Balkáně právě je nejchoulostivější místo bloku centrálních mocností. Teprve na podzim r. 1918 povoluje spojenecké velení těmto důtklivým požadavkům, 15. září zahájena ofenziva na soluňské frontě, jež především, díky prudké účinnosti srbského vojska, nedopřála nepříteli oddechu, nutného k přesunu svěřených sil a k reorganizační obraně, a skončila kapitulací Bulharska, rozvalem Rakouska a byla jednou z prvních smrtelných ran, zasazených Německu. Knička upozorňuje i na těsný vztah našeho 28. října s událostmi na Balkáně, na vztah dosud málo zdůrazněný a doceněný. Studie spočívá v jednotlivých bodech na podrobných státech, uveřejněných v srbském „Ratniku“, vnáší však do zpracování tohoto materiálu svoje pojetí a svoje hodnocení jak ve vztahu k ostatním spojencům, tak i ve vztahu k naší republice. V celku studie tato ukazuje názorně na příkladu a osudu malého Srbska v rámci bojujících velkých spojeneckých států, jak může býti zájem malého státu sice přezírán, jak však silně vůdčí osoby, opírajíce se o nezdolnou energii celého národa, dovedou případně vyvinouti i malý stát do popředí a dodat mu významu prvotřídního. Čk.

Legionářská literatura. V předešlých ročnících Vojenských rozhledů nebylo soustavně referováno o vojenské literatuře, týkající se zahraničního odboje. Chceme proto dodatečně přinést některé posudky aspoň o význačnějších pracích, které nebyly dosud ve Vojenských rozhledech recenzovány.

Pro historii anabase nejzápadnější skupiny československého vojska na Rusi mají značný dokumentární význam *Zápisky bratra Pitry: Z Penzy do Ufy* (1. pluk 7. rota). Stran 162. S mapkou bojiště a 12 obrázky. — Praha, nakladem Památníku Odboje (Knihovna P. O. č. 22). — Tato nejzá-

padnější skupina, zvaná nejprve penzská, později též samarská, tvořila pod velením Čečkovým zadní voj našeho vojenského transportu, operující v okolí Volhy od Rtiščeva a Penzy postupně přes Samaru až za Ufu v předhoří Uralu, kde došlo na stanici Miňjaru k jejímu spojení se skupinou čeljabinskou (ppl. Vojciechovský) a tím i s největší částí našeho armádního sboru. Síly této skupiny sestávaly z pěších pluků, prvního (beze štábu), čtvrtého a prvního záložního s dělostřelectvem, novobránci a s příslušnými oddíly technickými, celkem asi z 10.000 mužů (v tom číle okolo 2000 vojáků neřadových).

Zápisky Pitrovy informují nás o historii druhého praporu prvního pluku (velitel podpor. Voženilek) a hlavně ovšem o osudech sedmé rotě tohoto praporu (velitel prap. Beránek), kde Dr. Rudolf Pitra sloužil jako mladší (subalterní) důstojník. Tři první kapitoly byly uveřejněny ještě za našeho pobytu v Rusku, brzy po lichených událostech, v týdenní revue „Československý voják“ r. II, 1918, vycházející v Jekatěrinburku. Otisk těchto kapitol v nynějším vydání knižním liší se jen místy lepší formální úpravou.

Dr. Pitra nechce, jak sám praví v předmluvě, psáti historii penzské skupiny; píše jen o druhém praporu, k němuž patřila jeho rota, dobře rozlišuje při tom, co sám prožil a čeho byl svědkem, co pouze od druhých slyšel a co zaznamenal jen pro celkovou orientaci. Jeho zápisky mají, kromě krátkého úvodu, formu čistě deníkovou, líče události necelých šesti neděl, od 27. května r. 1918 (předvečer vystoupení penzské skupiny, přípravy k boji o Penzu) až do 6. července t. r., kdy došla do ešelonu druhého praporu radostná zpráva o spojení u Miňjaru. Události několika dní jsou při tom spojovány podle obsahu společných názvů, jež samy sebou ukazují jednotlivé etapy této malé anabase Čečkovy skupiny, úplně izolované a samostatně se probíjející na východ v nepřetržitě napětí a řadou bojů předního i zadního voje. Jsou to kapitoly: Penza, z Penzy do Bezenčuku, Bezenčuk, Před Ivaščenkovem, Ivaščenkovo—Samaru—Kiněš, Buzuluk a do Ufy. Autor sám se účastnil boje o Penzu, ariergardního boje u Bezenčuku, kde byl raněn, a pak poslední fáze bojů o Buzuluk. Cena jeho zápisků pro historii jest hlavně v tom, že jsou psány na základě každodenních záznamů, které jen v době bojů byly na čas přerušeny, ale hned nato byly, podle slov autorových v předmluvě, během dvou, tří dnů doplněny. Události i své vlastní dojmy líčí autor podle pravdy a poctivě (nezaměňuje na

př., že v boji u Bezenčuku, zmocřen unavou a slunečním vedrem dokonce na posici usnul...), všimá si pozorně všeho, co se děje kolem něho, zachycuje místy přímo mistrně drobné momentky z vojenského života našich bratrů, hlavně jejich náladu a duševní stav v boji, a tím zachovává ovšem přemnohý detail, jenž pro historika a hlavně pro budoucího Jirásku ruských legií bude jednou pramenem neocenitelným. Upozorňujeme jen na onu dojemnou scénu z bojů o Penzu, která svým poetickým zabarvením bitevní hrůzy jistě hluboko se vryla do paměti všem účastníkům, když totiž proti bolševickému kulometu, umístěnému vysoko na chrámové věži, počaly pracovat naše kulometry, hlavně z pancéřového automo-

bilu a do pekelné vřavy výstřelů ozval se náhle „hluboký, velice jemný a lahodný hlas zasažených zvonů...“ Podobný význam mají různé momentky z bojů u Bezenčuku a Buzuluku, nebo zase drobné scény ze života našich vojáků, jako „útok“ na pivovar v Abdu-lině, demokratické chování se Čečkovu a hlavně ty milé epizody z osudů známého a populárního bratra „Kódla“, figury to čistě Jiráskovské.

Jest nespornou předností autora, že dovedl věrně a poctivě líčení historických událostí a příběhů oditi i pěknou a živou formou, takže kniha zaujme místy čtenáře jako poutavý román. Pro historii penzské skupiny jest pak do-posud jediným spolehlivým pramenem.

Dr. F. Šteidler.

Cizí literatura vojenská.

a) Francouzská.

Tasnier a Van Overstrae-ten: **L'armée belge dans la Guerre mondiale.** Bruxelles, H. Butels, 1924, 484 stran, 26 map, 500 ilustrací, 125 fr. — Belgická armáda ve světové válce vyličená jest v knize vynikajícími autory. První z nich jest plukovníkem gen. štábu a učitelem na válečné škole, a druhý jest dělostřeleckým majorem gen. štábu, ordonančním důstojníkem královým a profesorem dějin válečných na vojenské škole. Dílo jest nákladně vypraveno, ilustrováno četnými fotografiemi, opatřeno jasnými mapami a vypracováno na základě úředních dokumentů. Autoři snažili se nastítni důležitou úlohu belgické armády za světové války, její operace na frontě západní a určili své dílo široké veřejnosti. Čtenář poučí se o všech situacích belgické armády, o všech akcích, jež byly podniknuty, o vlastnostech belgického vojáka, jeho udatnosti, vytrvalosti, poctivosti a smyslu pro povinnost. Autoři vzpomínají též nedokonalosti a neúplnosti vojenské organizace belgické před válkou.

V díle podána jest věrná zpráva o událostech z r. 1914. Pozornému čtenáři neujde, že Belgie mohla býti lépe bráněna na počátku války, kdyby armáda byla bývala lépe připravena na svůj úkol.

Knihla rozdělena jest na 6 velkých kapitol. První kapitola týká se izolovaného postavení belgické armády před ohromnou masou německých vojsk. Vyloučeny jsou zde německý a belgický válečný plán, velmi zajímavé důvody, které diktovaly soustřediti armádu ke Gette, služby prokázané Dohodě obranou Lutychu a Namuru, krásné vítězství u Haalen, kritická situace belgické

armády, nezbytnost ustoupiti do opevněného tábora antverpského a pevné rozhodnutí nejvyššího velitelství udržeti se tak dlouho, pokud nebude ohroženo spojení s mořem.

Druhá kapitola věnována jest operacím pod Antverpami. Antverpy musily býti bráněny, poněvadž byly operační základnou armády, poněvadž poskytovaly aspoň dočasné útočiště, z něhož se mohlo kdykoli vyjiti buď k Bruselu, Lovani nebo Alostu, poněvadž tvořily nejvýhodnější obrannou posici a skutečný val Anglie proti německé invasi. Žádná služba nemohla přinésti Dohodě takového prospěchu jako obranou Antverp brániti pobřeží a úzinu Calaiskou.

Ale proti neodolatelné síle útočných strojů německých a proti převaze nepřátelských sil bylo jisté, že odpor belgické armády nemůže býti dlouhý. Proto dne 30. září zaslalo nejvyšší belgické velitelství vládě francouzské a anglické důtklivou žádost za okamžitou vojenskou podporu, aby byl paralysován útok a ostatní země zachráněna před německou invasi.

V knize vypsána jest výměna názorů o tomto předmětu, o opatřeních učiněných spojenci, která byla ostatně nedostatečná a přinutila belgickou armádu opustiti Antverpy, aby nebyla uzavřena v pevnosti.

Spojením belgické armády s armádami francouzsko-anglickými obírá se kapitola třetí. Jednotlivé stati věnovány jsou událostem, jež se stěhly za bitvy na Yseru, důvodům, z kterých bylo rozhodnuto ustoupiti s belgickou armádou na linii Nieuport—Furnes—Dixmude—Rousbrugge a organisovati obranu

nou čaru na levém břehu Ysery. Tim bylo spojení všech armád docíleno. Předehře bitvy na Yseře jest věnována zvláštní stat. Touto bitvou byl dokončen národní i mezinárodní strategický úkol belgické armády: brániti především poslední píď národní půdy, utvořiti levé křídlo armád spojeneckých a opřiti je o holandské hranice nebo o moře tak, aby nemohly býti Němci obchváteny.

V kapitole čtvrté je vylíčena zákopová válka let 1915, 1916 a 1917. Vedoucí ideou operací belgické armády bylo: neopustiti fronty Yserské a brániti ji do posledního dechu.

Tažení africké je předmětem kapitoly páté. Jest to souhrn operací a zajímavých zpráv o vedení války v koloniích, která byla spojenci vysoce oceňována.

Kapitola poslední je zasvěcena vítěznému roku 1918, bitvě obranné. Osvobozovací ofenzivě jsou pak věnovány poslední listy krásné knihy. (Podle B. B. 3. 1924.)

René Tournès: **L'histoire militaire.** Paris, Charles-Lavauzelle, 1923. — Upozorňujeme především, aby nikdo nebyl klamán titulem, že v knize neběží o pragmatické vylíčení vojenské historie. Nikoli. Kniha jest spíše metodologií historie vojenské, vysvětluje cíl a prospěch vojenských dějin, jejich nesnáze a metodu, jejich krizi a naznačující v poslední kapitole, jak se vyučuje dějinám válečným na přípravě vojenských školách a na válečné škole v Paříži.

„Údlostí vládnou nad úvahami.“ telegrafoval dne 27. října 1917 generál Foch generálu Robertsonovi, vyloživ mu důvody, z kterých je nezbytné poslati pomoc Italům proti rakousko-německému vojsku. Několika slovy vyjádřil tu Fochův tajemství, jehož pravda za války jest zcela jasná, v době míru však nebije tolik do očí. Ale historie ji učí a to je první a snad největší její zásluha. Brutální síla faktů, jejich suverénní zasažení proti všem pravidlům logiky, to byli činitelé, kteří se před válkou světovou neuznávali. Určitá skupina zvláště hlásala zbytečnost studia minulosti. Jejím vlivem bylo studium historie ve vyšších kruzích armády zavrženo. Na válečné škole netěšilo se nikdy veliké pozornosti. Základem vyššího vyučování byly jen přednášky a hlavně válečná hra. Tyto pedagogické formy byly pohodlné. Theorie se jim daly přizpůsobiti a soustavy myšlenek přísne spjatých se daly snadno obojiti. Co mohla dáti historie proti těmto výhodám? Studovala jen minulost a není schopna dáti odpověď na naléhavé a úzkostlivé otázky. Má ještě mnoho jiných slabých stránek, ale ovšem nás také spojuje s realitou a

přetínati s ní všechny pásy známenalo by zabořiti se do ideologie a fantasmie.

Autor tvrdí, že tento nedostatek kontaktu s historií před válkou zaplatila Francie draho. Vedl k neblahým doktrínám, s nimiž se Francouzi vrhli proti nepříteli nasáklému jinými principy. Autor činí tu nárazku na slepou víru v ofenzivu. Proti těmto myšlenkovým proudům stála r. 1914 dosti čilá oposice hlavně těch důstojníků, kteří hlubokým studiem dějin zachovali si spojitost se skutečností a byli chráněni před utopiemi a chimérami. Roku 1912 vyšla v Revue d'histoire serie článků „o předvoji“, v nichž bylo dokazováno, že zásada ostrahy vládnla v soustavách všech velikých vojevůdců a hlavně u Napoleona. Připomínalo to draze zaplacený nedostatek ostrahy r. 1859 a zvláště r. 1870.

Doba poválečná obnovila myšlenkové spory znovu, ba více ještě. Nejdůležitější otázky, organisace armády, orientace strategická a taktická francouzských doktrín, o tom všem různě se mínění naprosto. Dnes ovšem se již nemusíme báti, že budou dějiny zanedbány na vysokých školách vojenských. Jedna z těchto poválečných doktrín tvrdí, že válka jest ohromná záležitost průmyslová, která unikne i tomu největšímu geniovi. Věsti takový podnik dovede jen rada složená z nejrůznějších odborníků. Vítězství jest dilem organisace a industrialisace. Materiál, stroj, technik, to jsou významní činitelé, individuum, voják či velitel, nebudou znamenati nic. Jezdeckto protestuje proti zmenšení svých početních stavů a proti změnám ve své taktice. Tvrdí, že z údlostí válečných byly učiněny klamně závěry. A tak bychom mohli jmenovati jiných ještě příkladů celou řadu. Jest jisté, že historikové neúčastní se těchto debat, poněvadž k posouzení minulosti jest především třeba znáti důkladně fakta. Nicméně však jest pro budoucnost dobrým znamením, že zde tyto myšlenkové spory vůbec jsou. Zkušenost učí, jakým nebezpečím jest pro armádu, zdržimne-li po vítězství. Myšlenkové věření a proudění jest jen znamením, že kofen armády jest zdravý. Braňme se jen vleklé otravě — praví autor — kterou neodvratně způsobuje špatná historiografie. Toto zlo řádilo v armádě před válkou. Jevilo se ve dvoji formě. Především v povrchnosti četných prací posvěcených dějinám válečným, studiím strategickým a taktickým, a pak nedostatečnou výchovou ve školách. Armádě předválečné unikla důležitá změna, která se stala v historiografii za posledních třicet let před válkou. Neuvedomila si přísne kázně vládnoucí ve vědě, ani citů, jež si stanovila, ani metod, které upevnila.

Opozčila se, nevěděla, že historie může mít svá pravidla a své metody. Válečná škola opírala svou doktrínu strategickou a taktickou o historické dokumenty zmatené fantastické a nebyla schopna rozpoznat vážné vědecké práce od práce bezcenné. Práce historické sekce byly považovány ve vyšších kruzích vojenských za zbytečné a pro praxi neužitečné. Armáda nepotřebovala učenců oddaných historii.

Tento stav se dnes změnil, a každá škola volá na pomoc dějiny, aby obhájila svou doktrínu. Ale nebezpečí špatné historiografie trvá. Co se změnilo na školách průpravných? táže se autor. Zatím mnoho. Jeví se sice určité známky obratu, dbejme však, aby to nebyly jen nové etikety. Nejde o to, aby byla změněna forma, ale obsah.

Jest však na vyšším stupni škol-ském zavedena správná koncepce vojenských dějin? Francouzské oficiální doktriny budou se přistě opírat o vážnou a vědeckou historii? táže se autor dále a odpovídá si. Dnes právě tak, jako před válkou, jest otázka vojenské historie otázkou hlavní, jež musí být rozřešena, poněvadž na tom závisí snad na dlouhá léta naše orientace.

Autor uveřejňuje v knize čtyři studie, které vypracoval již před válkou, které však podle jeho názoru nepozbyly ani dnes své aktuálnosti. V první studii definuje cíl a prospěch historie, zdůrazňuje její důležitost intelektuální i mravní pro sbor důstojnický. Historie jest mu vědou, na jejíchž základech musí být budovány doktriny strategické i taktické. V druhé studii upozorňuje na nesnáze historické metody, způsoby zkoumání a využití pramenů. Třetí studie jest věnována krizi způsobené ve vyučování taktice a strategii tím, že nebylo dbáno historie. Tyto tři studie jsou doplněny čtvrtou, v níž jest zbytečně načrtán dnešní stav vyučování historie na školách přípravných a na škole válečné.

Tolik zatím dnes o velmi zajímavé knize, na niž upozorňujeme tímto stručným referátem a k níž se vrátíme ještě obšírnější recensí.

Wf.

Jules Poirier: La Bataille de Verdun 21 Février — 18 Décembre 1916. — Paris, Chiron, 1923, 8°, 15 franků. — Studie Poirierova jest pokusem o dějiny bitvy verdunské v r. 1916. Ačkoli autor své dílo nazývá jen studií, jest to přece jen obsáhlá kniha o předmětu, o němž se nám asi v dohledné době nedostane práce důkladnější. Její předností jest, že jest psána na základě oficiálních dokumentů.

Proč právě Verdun stal se předmětem tak krutých bojů a cílem německých snah, o tom již bylo napsáno mnoho, aniž by byla otázka definitivně rozřešena. Podle autora něco světla

proniklo do otázky z knihy generála Falkenhayna, jenž byl náčelníkem generálního štábu německé armády a před vánočními r. 1915 vykládal všeobecnou vojenskou situaci asi takto: Francie jest vojensky a hospodářsky vyčerpána, Rusko sice není zničeno, ale hodnoty bojové již nemá. Armáda srbská jest zničena. Itálie ráda zlikviduje své dobrodružství ve prospěch svých zájmů. Nejpodstatnějším elementem jest Anglie, jež vnuká vůli svým spojencům.

Falkenhayn sice nezapíral, že síly Dohody vzrůstají více než síly Německa. Předvídal také správně, že pomoc americká není vyloučena, ale doufal, že mezi spojení nastane v zimě 1916 krise. Aby tato krise byla úspěšná, chtěl zasáhnouti Anglii na frontě soluňské, u Suezu a v Iraku. Na evropském kontinentu Anglii zasáhnouti bylo nesnadnější, ale dalo se toho docílit tím, že by Anglie byla zahrnuta k moři a Francie za Sommu. Také vyrovnání Rakouska s Itálií bylo by se Anglie dotklo velmi citelně. Zbývala jen Francie, ale to bylo hořké sousto. Francie, to byl Belfort nebo Verdun. Kdyby byla Francie pozbyla jednoho nebo druhého, bylo by to pro ni znamenalo mravní pohromu. Falkenhayn rozhodl se pro Verdun, poněvadž to byl nejdůležitější opěrný bod, za nějž si chodili Francouzové odpočívát. Rozhodnutí stalo se o vánocích 1915, a Falkenhayn se ihned prohlásil pro útok na pravém břehu Mósy. Tam stálo asi 17 nebo 18 divisí, z nichž devět bylo nevyhnutelně zapotřebí pro první útok. Prvním cílem měla být tvrz Douaumont. Dělostřelecký útok započal dne 21. února, pěší dne následujícího. Prudký náraz německých vojsk otrásl francouzskou frontou. Tvrze nemohly zadržeti útoku a dne 24. února padl Douaumont.

Útoky v této krajině se opakovaly vždy znova a znova v únoru, březnu, dubnu, ale prvních značnějších úspěchů docílují Němci teprve koncem máje a počátkem června, kdy padly Vaux, Fleury a Thiaumont. V červenci boje pokračovaly, ale již mírněji a jen proto, aby se Francouzi nedomnívali, že bylo od boje upuštěno. Všechny útoky Němců však nijak vážně neotrásl Verdunem. Nesplnilo se ani to, več doufal Falkenhayn, že Francie před Verdunem vykrváčí. Naopak mě-sice říjen, listopad a prosinec přinesly francouzskou ofensivu, jež značně prohnula německou frontu. Autor rozdělil látku na sedm částí. První věnována jest topografii a výzbroji pevnosti, druhá velitelskému období generála Herra (od srpna 1914 do února 1916), třetí prvním pokusům Němců až do pádu Douaumontu, čtvrtá velitelskému období generála Pétaína (od 2. března

do 30. listopadu 1916), pátá velitelskému období generála Nivellea, šestá francouzské ofenzivě a prohnutí německé

fronty, sedmá všeobecnému přehledu a významu Verdunu. Připojeno jest jedenáct plánů a map. —Wf.

b) německá.

Ursachen des Zusammenbruches. Entstehung, Durchführung und Zusammenbruch der Offensive von 1918. Berlin, Verlag Reiman Holbing. 8° str. XV—243, cena neudána.

Německý parlament zvolil zvláštní výbor, který měl zkoumati příčiny všeobecného zhroucení německých front v r. 1918. Tato publikace obsahuje prvá tři kritická pojednání znalců, a to: plukovník Schwertfeger pojednává „O otázce politicko-vojenské odpovědnosti ve válce“ (I. díl), a to pro období až do počátku ofenzivy (21. března 1918). Cituje nejprve dopis Hindenburgův císaři (7. ledna 1918), který ličí nepříznivý dojem, jaký na německé vojsko měly porady a mir v Brest-Litevsku, a vyslovuje nutnost ofenzivy na západní frontě, „kterou císař nařídil“. Jelikož Vilém proti této poslední větě ne učinil žádných poznámek, byla by tím záležitost, kdo je odpověden za nezdařenou ofenzivu v roce 1918, rozřešena. Autor poukazuje však na to, že neběží zde o formální, nýbrž o věcnou odpovědnost, jelikož mocnář musí se spolehati na své poračce. Autor, probíraje kriticky činnost Ludendorffovu a srovnává ji s jeho dílem „Politik und Kriegsführung“, dospívá k závěru: generálové německého nejvyššího velitelství věřili, že ofenziva setká se s žádoucím výsledkem a připravili vše, o čemž se domnívali, že zaručí příznivý výsledek. Převládá u nich onen znamenitý válečný duch, o němž Bismark pravil, že „se musí jevit v instituci“ („notwendiger Geist der Institution“); ten stal se však nebezpečným za mocnáře, „jehož politice schází schopnost, která by se mohla postaviti proti jednostranným, ústavě nebezpečným vlivům“. (Bismark: „Gedanken u. Erinnerungen“, 2. díl, str. 93.)

Dále kritizuje tehdejší poměry generál pěchoty von Kuhl v pojednání: „Základy německé ofenzivy v roce 1918“. Předmětem jeho úvah jest prozkoumání materiální stav německých armád v poměru k armádám spojenců (početní stav protivníků, otázka, bylo-li možno zesílit západní německou frontu dalšími útvary z fronty východní, a to jednak vzhledem na obsazení Rumunska a Ukrajiny, jednak na poměry ve Finsku, v Macedonii, v Turecku a na Kavkaze; otázka, mohly-li býti na západní frontu dopraveny i jiné rak.-uh. útvary; jak

se měnila situace příchodem amerického vojska.)

V další části pojednává autor obsírně o doplňování a zásobování německého vojska (mužstvem, koni, zbraněmi, střelivem, tanky atd.) a konečný úsudek je stručně vyjádřen takto: Německé vrchní velitelství musilo se v zimě 1917-18 rozhodnouti, chce-li vésti další válku ofenzivně či defensivně. Defensiva značila v roce 1918 porážku. Spojencům přijde na pomoc vůbec neupotřebené vojsko americké, čímž nabudou číselné převahy; je pochybné, zda středoevropské státy (Rakousko-Uhersko, Bulharsko, Turecko) další boje vydrží; výsledky ponorkové války neuspokojily, příznivá změna nedala se předvídati; stav německého vojska nenesne dalšího prodlužování války, doplňování jeho stává se stále obtížnější, tudíž rychle rozhodnutí je nutno. Defensiva má daleko více ztrát v zápětí; strašlivé tělesné svizele, těžká morální tíseň a přeshraničná únava vyčerpávají vojsko, které toužilo po útoku, jen aby mohlo opustiti zákopy. Nepřátelská propaganda stávala se poněkud velmi britkou a nebezpečnou zbraní, jež revoluční hnutí v zápoli živila. Vnitřní stranické boje, pacifistické a antimilitaristické hnutí, mírové resoluce, zeslabující dosud neoblomnou vůli k dalším zápasům, pojiily se s těžkou hospodářskou krizí, vyvolanou blokádou.

Útok byl tedy oprávněn. Číselný poměr byl dosti příznivý, ač se mohl každým okamžikem změnit (Američané). Východní fronta neexistovala, ale tmnější poměry nebyly zcela urovnané. Armády byly k útoku schopny, scházeli jim však důležitější útočný duch, který byl nyní pouze umělé živlen. Pohyblivost vojska byla daleko menší nežli u soupeřů. Scházeli koně, byla nouze o píci; jen některé útočné divise byly jakž takž prostředky pro pohybnou válku vypraveny, ostatní nikoliv. Vojsko bylo na základě nových předpisů pro ofenzivu dobře vycvičeno, a byla tedy naděje, že takticky se průlom zdáří. Nepřítel útok očekával. Ofenziva byla tedy oprávněna.

Nejzajímavější je pojednání třetí, a to profesora Delbrücka o ofenzivě v r. 1918. Autor označuje svoji studii jako koreferát k oběma předchozím úvahám a předpokládá jich znalost. Navázav na vývody gen. Kuhla, praví: Vojevůdce, jenž nechce vyvolati nepříznivou kritiku, musí uvážiti, zda účel a

prostředky jeho jednání jsou ve vzájemném dobrém poměru. A rozebírá činnost Ludendorffovu se stanoviska strategického, který ve svých „Pamětech“ (str. 474) praví, že „taktika stala se mu důležitější než strategie“, t. j. — jak Delbrück vysvětluje — útočník, citě se příliš slabým k útoku na onom místě, kde strategická operace mohla být nejlépe uskutečněna, útočí na takticky nejvhodnějším místě. Tato myšlenka, sice správná, co se týče číselného poměru obou soupeřů, odporovala základní myšlence celého ofensivního tažení. Ofensiva měla rozhodnouti válku, t. j. zničit nepřítele. Ofensiva na takticky sice nejvhodnějším, ale strategicky méně účinném místě, může ovšem dosáhnouti lokálního úspěchu; ten však nikdy nestačí pro válečný cíl. Naopak je strategická operace špatně založena, sice takticky, t. j. v boji, zdatného výsledku. Delbrück považuje za nutný strategický cíl německé ofensivy v r. 1918 rozpoltění francouzské a anglické fronty a povolení fronty anglické postupem podél Sommy na Amiens. Ludendorff volil však k útoku jednak prostor asi 4 míle jižně od tohoto pásma, jelikož se mu zdálo, že je tam nepřítel nejslabší, jednak severní oblast proti Arrasu. Tím ofensiva, jsouc příliš rozšířena, se rozptýlila (zerflatterte). Ale německý útočný plán skrýval v sobě ještě jednu základní chybu. Delbrück dokazuje, že i kdyby se byl prulom zdařil, nemohl se dále vyvinouti, jelikož německá armáda nebyla opatřena všemi, k tomu potřebnými válečnými prostředky (nedostatek koní, technických prostředků a pod.). Opakovaly by se nedostatky strategie Bedřicha Velkého, kde vítězství nemohlo být plně využito, jelikož pronásledujícímu pruskému vojsku scházely zásobárny. Ludendorff mohl jen s jediným příznivým výpočtem operovati — a ten právě byl mu neznám! Delbrück míní tím rozervanost velitelských poměrů na frontě spojenců. Každý z nich chtěl hájiti svou základnu: Angličané své přístavy na Kanálu, Francouzové

vnitřní území své vlasti. Maršálové Haig a Petain nedbali usnesení vrchní válečné rady, ustavené na jaře 1918 za předsednictví Fochova, jenž navrhl organizovati zálohy složené z obou národností. Tím se stalo, že na nejslabší frontě, právě tam, kde německý útok se valil, nebylo žádných mohutných záloh, které by vítěznému postupu Němců zabránily. (Armáda Goughova dostávala posily jen pohnáhlou a poskrovnou.) Teprve třem divisím povoláním Fochem k Amiensu se podařilo 27. března zadržeti několik tisíc metrů před městem německý útok. (Wüghť praví: „Němci byli zmoeňi hladem a útrapami.“) — Výsledek Ludendorffovy ofensivy byl s taktického hlediska velmi značný, ale strategicky nadobro pochybený a jejího cíle politicky nebylo dosaženo. Autor shrnuje své mínění takto: Uznává spolu s generálem v. Kuhllem, že německá armáda musila r. 1918 zahájit ofensivu, ale měl to být jen útok s cílem omezeným a měl být spojen s upřímnou nabídkou míru, jejímž základem bylo by bývalo uznání belgické suverenity.

—xy—

Stollberger, Oberstl.: **Kampfschule für Infanterie**. Erläutert an Beispielen. — 3. Teil (Bataillon und Regiment). Charlottenburg, Verlag „Offene Worte“ 1924. 8°, str. 116, 1 mapa, cena neváz. zl. m. 3.

Militärische Aufgabensammlung 1923. 2. Jahrgang. — Charlottenburg, Verlag „Offene Worte“ 1924. 8°, str. 178, cena neváz. zl. m. 4.

Obě publikace jsou instruktivní příručky, obsahující náměty různých úloh a jich podrobné vypracování. Účelem jejich je, podati velitelům německé říšské obrany návod, jak mají při výcviku svých oddělení podle nově vydaných cvičebních a polních řádů postupovati. Prvá příručka obsahuje úlohy pro prapor a pluk, druhá pak úlohy z různých oborů taktiky (boj převahy, výzvědná činnost jezdecká, služba v zákopech, úvahy o úlohách dělostřelectva, služba zákopnictva, různé otázky z nauky o zbraních atd.).

—xy—